

POROČILA

MLADOLETNIŠKO PRESTOPNIŠTVO V OBČINI VELENJE

Mladoletniško prestopništvo je družbeni pojav, ki mu v zadnjih letih posvečamo mnogo pozornosti. Sredstva javnega obveščanja govorijo o naraščanju nasilja med mladimi, naraščanju različnih vrst kaznivih dejanj ter večjem obsegu alkoholizma in narkomanij med mladimi. Prav to je vodilo Center za socialno delo Titovo Velenje, da se je v letu 1983 lotil podrobnejšega pregleda obsega in vsebine mladoletniškega prestopništva v naši občini. Rezultati analize naj bi predstavljali osnovo za planiranje ustrežnejših oblik preprečevanja tega problema.

Vzroke mladoletniške kriminalitete moramo iskati v družbeno-ekonomskih odnosih, mladoletnikovi družini, katere notranji ustroj je neposredno povezan s položajem, ki ga ima družina in posameznik v družbi, ter v mladoletnikovi osebnosti, ki je prav tako rezultat življenja v ožjem in širšem okolju.

Asocialno vedenje je posledica motenih odnosov med posameznikom in družbenim okoljem. Mladoletni prestopnik je torej žrtev družbene bolnosti (nepopolnosti funkcioniranja družbe).

Analiza se omejuje na populacijo mladoletnih prestopnikov v starosti 14 do 18 let, polnoletnih oseb, ki so storile kazniva dejanja kot mladoletniki, in mlajših polnoletnih oseb, ki so storile kaznivo dejanje do 21. leta starosti. Ta populacija je bila obravnavana pri mladinskem kazenskem sodišču in centru za socialno delo.

Predhodne analize ugotavljajo v letu 1959/60 izreden porast števila mladoletnih prestopnikov, kar pripisujejo ustanovitvi

Rudarskega šolskega centra Velenje in priходу večjega števila mladih, ki so prišli na šolanje iz drugih predelov Jugoslavije. Ugotovljena je bila zveza med mladoletniškim prestopništvom in neprilagojenostjo mladih, ki so izšli iz vaških okolij, kjer je še obstajala socialna stabilnost, v novem okolju pa se niso uspeli ustrezno prilagoditi. Takratne napovedi, da se bo število mladoletnih prestopnikov še večalo, se niso uresničile. Novejši podatki za obdobje 1969-1977 kažejo, da se je število mladoletnih prestopnikov postopoma zmanjševalo. To je bila posledica večje ustalitve družbene skupnosti, povezanosti mladih ter dejstva, da je občina Velenje postajala vse bolj kraj stalne preselitve in ne le mesto začasnega zaslužka ali šolanja.

Iz rezultatov za obdobje 1978-1982 povzemamo naslednje:

- število mladoletnih prestopnikov v obdobju 1978-1982 sicer, v absolutnem številu narašča, glede na obseg populacije mladih pa ostaja na ravni zadnjih 15 let. Mladoletni prestopniki so v 79 % primerov moškega spola;
- 49 % mladoletnih prestopnikov izvrši kazniva dejanja v starosti 17 do 18 let;
- obravnavani mladoletniki so v 50 % primerov učenci usmerjenega izobraževanja, zaposlenih je 30 %, nezaposlenih pa 8 %. Že zaposleni imajo zelo nizko izobrazbeno raven, motivacije za izobraževanje ob delu praktično ni;
- mladoletni prestopniki so pri pouku in zaposlitvi v 60 % primerov uspešni;
- kazniva dejanja izvršujejo v 52 % individualno, v 45 % v skupinah ali paru. Prevladuje izvrševanje kaznivih dejanj v parih;
- ponavljanje kaznivih dejanj ali povratništvo je prisotno v 17 %;

- na prvem mestu so kazniva dejanja zoper zasebno in družbeno premoženje, kar kaže na nezrelost osebnosti mladoletnika - hitra odločitev in hitra realizacija želja. Sledijo kazniva dejanja poškodovanja tuje stvari in varnosti javnega prometa, odvzemi motornih vozil, agresivna dejanja zoper osebno integriteto;
- izrečeni vzgojni ukrepi naj bi v kar se da veliki meri omogočili individualiziran pristop pri sanaciji mladoletnikove motnje ter spremembi njegovega okolja. Ker že sama uvedba postopka v veliki večini primerov (40 %) omogoči vpogled v mladoletnikovo ravnanje, se postopek v teh primerih ustavi. Najpogostejši vzgojni ukrep je ukor (22 %), vzgojnih ukrepov oddaje v vzgojne zavode pa je vedno manj ;
- predpostavko, da mestno okolje kot zunanji faktor odtujenosti mladoletnika praviloma pogojuje odklonsko vedenje, zavračamo s podatkom, da kljub dejstvu, da živi v mestu 70 % populacije mladih, kazniva dejanja izvršuje le 61 % mestne populacije;
- ker struktura družine v veliki meri vpliva na mladoletnikovo vedenje in ga v njegovi negativni obliki tudi pogosto sproža, smo preverjali tudi medsebojne odnose v tej primarni skupnosti. Komunikacije med družinskimi člani so praviloma porušene, v 29 % primerov je prisoten alkoholizem roditeljev;
- materialni in stanovanjski pogoji družin, iz katerih izhajajo mladoletni prestopniki, so dobri, kar je posledica družbenoekonomskega položaja občine kot celote;
- zelo nizka izobrazbena struktura staršev potrjuje domnevo, da le-ti niso vzgojno sposobni in se svojih vzgojnih napak niti ne zavedajo, mnogi so obremenjeni z različnimi tabuji, tradicionalnimi vzorci vedenja, s čimer ovirajo normalen prehod mladih v odraslost;

- v postopku obravnave mladoletnika sodelujeta oba roditelja v 33 % primerov, le eden pa v 44 % primerov. Kadar sodeluje le eden od roditeljev, je to v 81 % mati. Po tradicionalni delitvi vlog v družinah je materini vlogi pripisana predvsem vzgoja otrok, torej tudi neke vrste krivda, če pri njej ne uspe;
- značilne poteze mladoletnih prestopnikov so čustvena in socialna nezrelost, kratkotrajna motiviranost za ustvaritev ciljev, pomanjkanje delovnih navad, nerealno presojanje sposobnosti ter nerazvit sistem vrednot;
- ker je prav prosti čas tisto obdobje, ko mladoletnik izvrši kazniva dejanja, je odgovor za prewencijo tega pojava ravno v organizaciji prostega časa. Podatki kažejo, da 66 % obravnavanih ne goji nobene aktivnosti, individualno zaposlitve ima 24 %, s športom se jih ukvarja 8 %, v organizirane oblike dejavnosti zveze socialistične mladine pa je vključenih 1,5 %;
- mladoletniško prestopništvo na področju prekrškov še vedno v večini primerov (90 %) predstavljajo kršitve cestnoprometnih predpisov. Število teh pa v obravnavanem obdobju upada.

Iz poročila Temeljnega sodišča v Celju "Mladoletno prestopništvo v regiji" povzemamo še naslednje:

- število mladoletnikov storilcev kaznivih dejanj v občini Velenje predstavlja v letih 1980-1981 10 %, v letih 1982-1983 pa 14 % obravnavane populacije v regiji;
- v letih 1983-1984 ugotavljajo porast nasilja med mladoletniki, raste število mladoletnikov, ki izvršujejo cele serije kaznivih dejanj, pogostejše so organizirane skupine mladoletnikov za izvrševanje kaznivih dejanj.

Ugotovimo lahko torej, da latentnosti pojava mladostniškega prestopništva ne poznamo. Upoštevati je treba, da predstavlja kriminalno vedenje samo eno izmed vrst asocialnega vedenja mladostnikov in da je slika lahko drugačna, če pogledamo njihovo celotno odklonsko vedenje.

Predlogi:

Nemoč represije ugotavljajo po vsem svetu in zaradi tega povsod iščejo rešitve v smeri preprečevanja kot dopolnila in nadomestila represiji. Preprečevanje je možno v velikem številu programov, ki naj jih izvajajo različne institucije in posamezniki. Najpomembnejši vidik pri tem je možnost posameznikovega smiselnega in polnega vključevanja v različnih združbah in ustanovah življenjskega okolja.

V razmerah občine Velenje naj bi na področju prevencije mladostniškega prestopništva in tudi drugih oblik odklonskega vedenja storili več v naslednjih smereh:

- treba je okrepiti prizadevanje za hitrejšo podružbljanje družinskih funkcij, ki sicer tako, da se razširi predšolsko varstvo, celodnevno osnovno šolo oz. ustrezne oblike podaljšanega bivanja otrok v šoli. Vzgojno-izobraževalne organizacije naj v večji meri kot doslej tudi vzgajajo tako starše kot otroke. Z otrokovim odklonskim vedenjem oz. motenostjo se prvi srečajo vzgojitelji in učitelji, s pravočasno vključitvijo ustreznih strokovnjakov pa je motnja uspešnejša in hitreje odpravljena;

- samo v spontani dejavnosti se mladostnik počuti svobodnega, prav spontanost ga v največji možni meri mobilizira in mu omogoča uresničevanje njegovih zahtev in nalog, tudi tistih, ki jih predenj postavlja okolje. To pa je pomembno, ko se odločamo za aktivno preživljanje in načrtovanje prostega

časa kot enega izmed programov preprečevanja mladostnega prestopništva. Poleg že utečenih oblik prostočasnih aktivnosti za otroke, ki jih izvajajo društva prijateljev mladine po krajevnih skupnostih po načelih prostovoljnega dela, je nujno razvijati nove oblike, in sicer v povezavi z drugimi, npr. predvsem s športnimi in kulturnimi organizacijami;

- zveza socialistične mladine mora postati organizacija vseh mladih in izdelati takšne metode dela, ki bodo pritegnile širši krog mladih. Organizacija bi se morala zavedati, da se ravno v prostem času socializiramo in usposabljammo za različne družbene funkcije. Gre za celovito razvijanje osebnosti (biološko, intelektualno, estetsko, etično in socialno);

- širša družbena skupnost naj mladih ne bi obravnavala kot neko posebno kategorijo prebivalstva, ki zaenkrat še ni sposobna sodelovati v družbi in zato ne potrebuje pozornosti. Prvi korak v spremenjenih pogledih na mlade in njihovo aktivnost naj bo čimprejšnja rešitev vprašanja prostorskih možnosti za druženje mladih;

- ugotavljamo, da z individualnimi oblikami obravnave mladostnih prestopnikov ne moremo doseči uspeha v smislu popolne rehabilitacije in vključitve v življenje in delo, nujno je razvijati oblike skupnostnega in skupinskega dela z mladostnimi prestopniki in mladimi nasploh v okviru novih oblik strokovnega dela Centra za socialno delo Titovo Velenje.

Prizadevanja na področju preprečevanja mladostniškega prestopništva v občini bodo toliko uspešnejša, kolikor bolj bodo vključeni posamezni deli družbe, kolikor bolj bodo programi samoupravnih interesnih skupnosti, družbenopolitičnih organizacij in družbenih organizacij in društev usklajeni in kolikor bolj bodo sledili istemu cilju.

Jelka Fužir